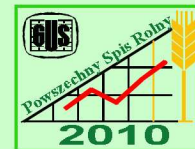

Urząd Statystyczny w Warszawie
ul. 1 Sierpnia 21, 02-134 Warszawa
tel.: 22 464 20 85 faks 22 846 78 32
e-mail: InformatoriumUSWAW@stat.gov.pl <http://www.stat.gov.pl/warsz>

ZMIANY W STRUKTURZE LUDNOŚCI WARSZAWY WEDŁUG WIEKU W LATACH 2002-2009 PROCES STARZENIA SIĘ LUDNOŚCI STOLICY

ANNA ANTOSZCZAK

Warszawa 2010

Warszawa jest głównym ośrodkiem życia politycznego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego kraju oraz siedzibą władz państwowych. Funkcje stołeczne, jakie pełni stwarzają korzystne warunki dla rozwoju gospodarczego. Warszawa jest również największym pod względem powierzchni i liczby ludności miastem w kraju. W stolicy według stanu w końcu 2009 r. zamieszkiwało 1714,4 tys. osób¹ i od 2002 r. liczba ta stale rośnie. Wiąże się to głównie z większymi niż w innych miastach możliwościami zdobycia wykształcenia, a także chłonnym rynkiem pracy. Jednak mimo zwiększającej się liczby ludności w jej strukturze wiekowej zachodzą niekorzystne zmiany. Zwiększa się liczba i udział osób starszych w ogólnej liczbie ludności, a zarazem zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży. Takie zmiany określają proces starzenia się społeczeństwa. Starzenie się społeczeństwa to jeden z najważniejszych obecnie problemów społecznych.

ZMIANY W STRUKTURZE LUDNOŚCI

Podstawową charakterystyką struktury ludności według wieku są mierniki struktury, przedstawiające udział ludności określonych grup wieku w ogólnej liczbie ludności. Wyodrębniając określone grupy wiekowe, stosuje się różne grupowania dostosowane do konkretnych potrzeb. Do najczęściej stosowanych zaliczyć należy klasyfikację opartą o kryteria ekonomiczne oraz biologiczne.

Klasyfikacja według ekonomicznych grup wieku dzieli populację na trzy grupy:

- wiek przedprodukcyjny (0–17 lat)
- wiek produkcyjny (mężczyźni 18–64 lata, kobiety 18–59 lat)
- wiek poprodukcyjny (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej)

**Tabela 1. Ludność Warszawy według ekonomicznych grup wieku w latach 2002 i 2009
Stan w dniu 31 XII**

Lata	Ludność			
	Ogółem	w wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
w tysiącach				
2002	1688,2	264,3	1095,5	328,4
2009	1714,4	253,9	1103,5	357,0
w odsetkach				
2002	100,0	15,7	64,9	19,4
2009	100,0	14,8	64,4	20,8

¹ Dane o stanie i strukturze ludności opracowano według faktycznego miejsca zamieszkania. Do ludności faktycznie zamieszkałej zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i faktycznie tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną w danej jednostce podziału terytorialnego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące).

W całej Europie postępuje proces sukcesywnego starzenia demograficznego. Obszary objęte tym procesem podlegają nie tylko przemianom demograficznym, ale także ekonomicznym i społecznym. Wynikiem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi – np w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej, zmniejszenie aktywności zawodowej, zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiany struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych.

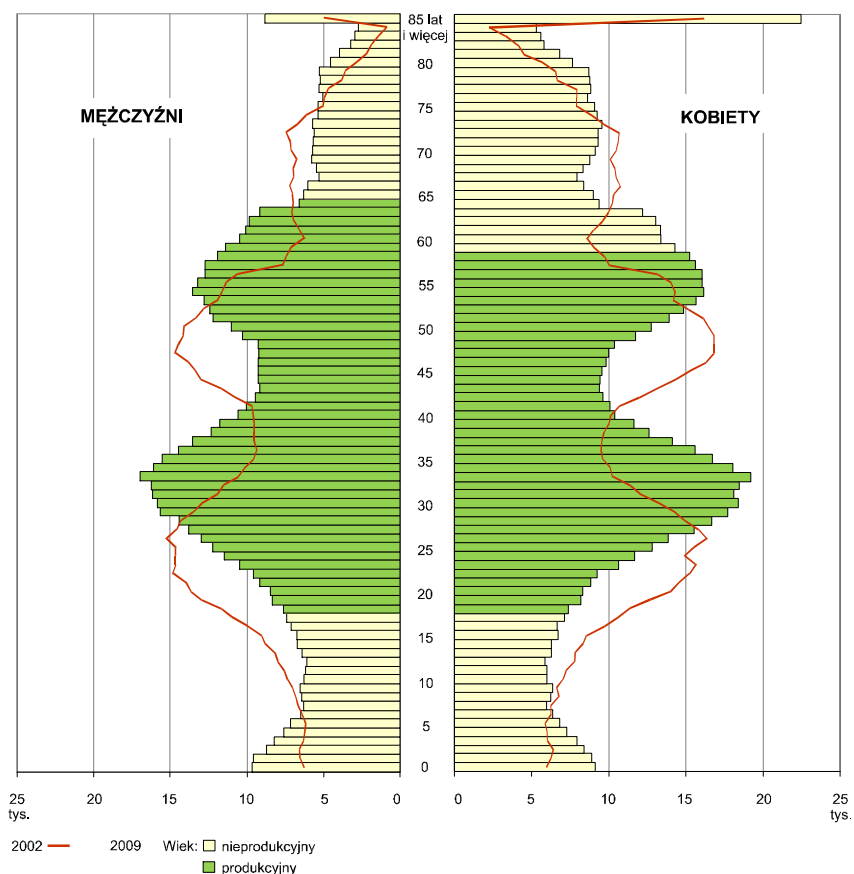
Liczba dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat (w wieku przedprodukcyjnym) w końcu 2009 r. wynosiła 253,9 tys. osób i stanowiła 14,8% populacji ludności Warszawy. W latach 2002–2009 liczba ludności tej grupy zmniejszyła się o 10,4 tys. osób tj. o 3,9%. Udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności Warszawy był stosunkowo niski. Dzieci i młodzież w województwie stanowiły 18,7% całej populacji, w Polsce 18,9%.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowiła w 2009 r. 64,4% populacji. W porównaniu z 2002 r. odsetek ten zmniejszył się o 0,5 pkt proc. W omawianym okresie pozostawał na zbliżonym poziomie.

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w końcu roku 2009 r. wynosiła 357,0 tys. i zwiększyła się w stosunku do 2002 r. o 28,6 tys. tj. o 8,7%. Odsetek tych osób wyniósł 20,8% i zwiększył się w porównaniu z 2002 r. – o 1,4 pkt. proc. Liczba osób starszych w Warszawie była stosunkowo duża. Odsetek tej grupy osób w województwie wynosił 17,6%, w Polsce – 16,5%.

Coraz bardziej istotne stają się relacje między poszczególnymi grupami wieku ekonomicznego ludności, co obrazują współczynniki obciążenia demograficznego. W 2009 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 55 osób w wieku nieprodukcyjnym, w 2002 r. – 54 osoby. Różnica jest niewielka, zmiany można jednak zaobserwować analizując odrębnie relacje liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym. W 2009 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 23 osoby w wieku przedprodukcyjnym i 32 osoby w wieku poprodukcyjnym, w 2002 r. było to odpowiednio 24 i 30. Zachodzące zmiany są niekorzystne dla grupy wieku przedprodukcyjnego.

**Wykres 1. Ludność według płci i wieku
Stan w dniu 31 XII**

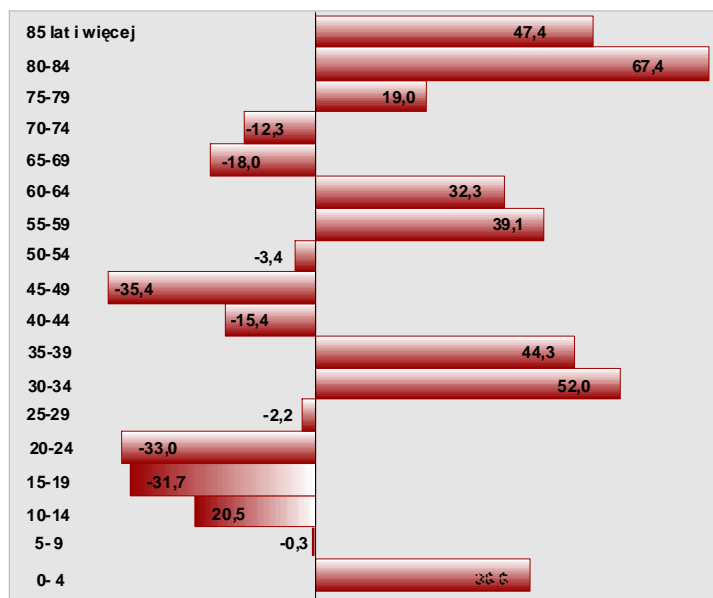
W populacji ludzi starszych zauważalna jest przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami – ze względu na dużą nadumieralność mężczyzn wieku starszego dożywa znacznie więcej kobiet niż mężczyzn. Powszechnie rodzi się więcej chłopców niż dziewcząt i mężczyźni z reguły utrzymują przewagę liczebną w młodym wieku, jednak w kolejnych grupach wiekowych proporcje płci się wyrównują, a w wieku starszym niemal powszechnie przeważają kobiety. W końcu 2009 r. na 100 mężczyzn przypadało 118 kobiet, a w wieku 65 lat i więcej – 171 kobiet.

Przyjmując przy podziale ludności na grupy wiekowe kryteria biologiczne, wyróżniamy trzy grupy:

- 0–14 lat – dzieci (wnukowie)
- 15–64 lata – dorośli bez osób starszych (rodzice)
- 65 lat i więcej – osoby starsze (dziadkowie).

Udział dzieci w wieku 0–14 lat w ogólnej liczbie ludności jest ważnym czynnikiem charakteryzującym przyszłościowy potencjał demograficzny; świadczy bowiem o „młodości” społeczeństwa. W 2009 r. populacja dzieci liczyła 212,1 tys. osób i stanowiła 12,4% ogółu ludności Warszawy, natomiast udział osób starszych wynosił 17,2%. W porównaniu z 2002 r. odsetek dzieci zwiększył się o 0,2 pkt proc., a odsetek osób starszych zwiększył się o 0,6 pkt proc. Zbiorowość osób starszych liczyła w 2009 r. – 295,6 tys. osób, i zwiększyła się w stosunku do 2002 r. o 5,2%.

Wykres 2. Zmiany liczby ludności wg pięcioletnich grup wieku w 2009 r. w stosunku do 2002 r. (w %) Stan w dniu 31XII

Analizując populację ludności Warszawy według pięcioletnich grup wieku można stwierdzić, że w latach 2002–2009 w młodszych grupach wiekowych (oprócz grupy wiekowej 0–4 lat) zanotowano ubytek ludności, natomiast w najstarszych grupach wieku znaczne wzrosty. Największy ubytek odnotowano wśród młodzieży w wieku 20–24 lata – liczba osób w tym wieku zmniejszyła się o 33,0%, nieco mniejsze w grupie wieku 15–19 lat – 31,7% oraz 10–14 lat – 20,5%. Populacja dzieci najmłodszych w wieku 0–4 lata zwiększyła się o 36,6%, co jest pozytywnym zjawiskiem.

Duże wzrosty natomiast można zauważyć w najstarszych grupach wiekowych: populacja osób w wieku 80–84 lata zwiększyła się o 67,4%, a w wieku 85 lat i więcej zanotowano przyrost o 47,4%. Zmiany w liczebności poszczególnych grup wiekowych są konsekwencją wyżów i niżów demograficznych z lat wcześniejszych.

Do oceny stopnia zaawansowania procesu starzenia się społeczeństw najczęściej stosowane są skale starości demograficznej według ONZ oraz według skali polskiego demografa – Edwarda Rosseta.

Skala ONZ wyodrębnia trzy kategorie: populację „młodą” – gdy odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wynosi poniżej 4,0%, populację dojrzałą, gdy wskaźnik znajduje się w przedziale 4,0-7,0% oraz populację „starą”, gdy wskaźnik przyjmuje wartość powyżej 7,0%. W 2009 r. udział osób starszych (razem mężczyźni i kobiety w wieku 65 lat i więcej) wyniósł 17,2% wobec 16,6% w 2002 r. Wskaźnik 17,2% pozwala zakwalifikować populację Warszawy jako populację „starą demograficznie” i wskazuje na dość duży stopień zaawansowania tego zjawiska.

Według drugiej skali autorstwa Rosseta społeczeństwo znajduje się w stanie starości demograficznej, gdy udział osób w wieku 60 lat i więcej przekroczy 12,0% ludności.

W Warszawie odsetek osób w wieku 60 lat i więcej kształtował się na poziomie 21,5% w 2002 r. i wykazywał tendencję rosnącą – w 2009 r. wyniósł 23,5%. Prawie co czwarty mieszkaniec stolicy przekroczył wiek 60 lat. Użycie tej skali również potwierdza dość zaawansowany przebieg procesu starzenia się.

Do opisu badanej populacji zachodzi konieczność obliczenia jednej ogólnej charakterystyki liczbowej. Najczęściej stosowaną charakterystyką ogólną populacji jest mediana wieku.

W 2009 r. statystyczny mieszkaniec Warszawy był w wieku 40,8 lat (mediana wieku oznacza, że połowa populacji nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła). Mężczyźni mieli średnio 38,4, kobiety – 43,6 lat. Ludność Warszawy jest znacznie starsza niż ludność województwa i ludność Polski. Mediana wieku dla województwa wynosiła odpowiednio: 38,2 lat, 36,3 lat, 40,3 lat, a dla Polski: 37,7 lat, 35,9 lat, 39,8 lat.

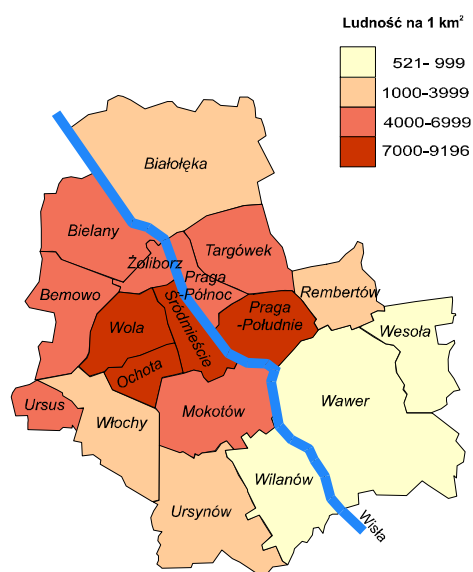
PRZEBIEG PROCESÓW STARZENIA SIĘ W PODZIALE NA DZIELNICE

Na mocy ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy z dnia 15 III 2002 r., Dz. U. Nr 41, poz. 61, z późniejszymi zmianami Warszawa stanowi obecnie jedną gminę, mającą jednocześnie status miasta na prawach powiatu. Podzielona jest na 18 dzielnic.

W 2009 r. największą pod względem powierzchni dzielnicą był Wawer (79,7 km²), natomiast najmniejszą Żoliborz (8,5 km²). Do dzielnic o największej liczbie ludności należały dzielnice: Mokotów (225,6 tys. osób), Praga Południe (182,6 tys. osób), Ursynów (148,9 tys. osób). Najmniej osób mieszkało w dzielnicach: Wilanów (19,1 tys.), Wesoła (22,8 tys.) oraz Rembertów (23,2 tys.)

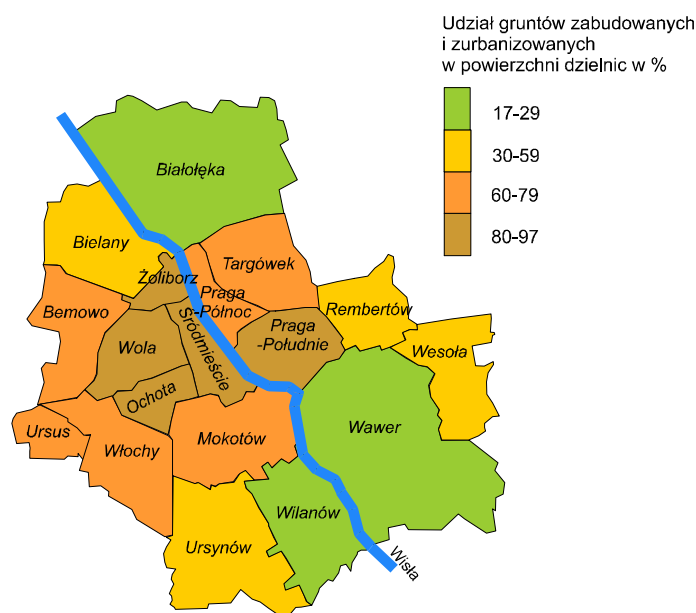
Średnia gęstość zaludnienia na koniec 2009 r. w Warszawie wyniosła 3315 osób na 1 km². Różnicowanie zaludnienia jest znaczne na przestrzeni miasta i zawiera się pomiędzy 9196 osób/1km² a 521 osób/1km². Poza Ochotą do dzielnic o największej liczbie ludności na 1 km² należały dzielnice: Praga Południe (8159 osób) Śródmieście (8102 osoby), Wola (7149 osoby), Mokotów (6368 osoby). Dzielnicami o najmniejszej liczbie ludności na 1 km² były: Wilanów (521 osób), Wawer (877 osób), Wesoła (992 osoby), Rembertów (1204 osoby), Białołęka (1223 osoby).

**Mapka 1. Gęstość zaludnienia w 2009 r.
Stan w dniu 31 XII**

Dzielnice o dużej intensywności zaludnienia znajdujące się w centrum miasta, to jednocześnie dzielnice o nasilonym procesie starzenia się populacji. W strukturze użytkowania gruntów tych dzielnic przeważają tereny zabudowane i zurbanizowane, w których powierzchnia dla budownictwa mieszkaniowego jest bardzo ograniczona. Powoduje to zmniejszony napływ ludności do tych dzielnic, co niekorzystnie wpływa na strukturę wiekową ludności. Natomiast dzielnice z „młoda” strukturą wiekową znajdują się na obszarach peryferyjnych, otwartych dla budownictwa mieszkaniowego, z niskim udziałem gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.

**Mapka 2. Grunty zabudowane i zurbanizowane w Warszawie
Stan w dniu 1 I 2009 r.**

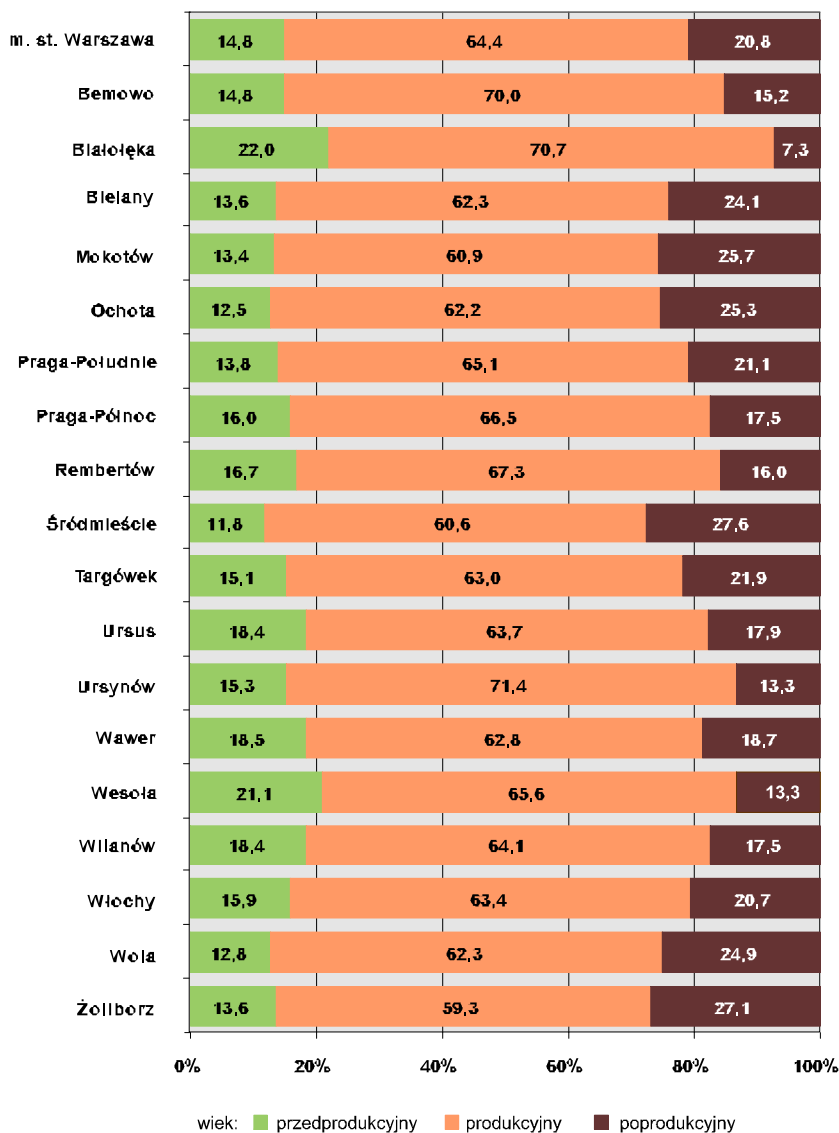
W latach 2002–2009 liczba ludności w Warszawie wzrosła o 1,6%, natomiast w przekroju dzielnic tylko w połowie z nich zanotowano wzrost liczby ludności. Największy (wyrażony w procentach) przyrost

ludności odnotowano w dzielnicach: Białołęka (o 49,1%), Wilanów (o 38,1%), Wesoła (26,9%), a największy spadek w dzielnicach: Śródmieście (o 8,6%) i Wola (o 6,9%). Jak wynika z powyższych danych liczba ludności najbardziej rośnie w dzielnicach położonych na obrzeżach miasta, w których występuje większa powierzchnia terenów niezabudowanych, co skutkuje intensywnym rozwojem budownictwa mieszkaniowego.

Również struktura wieku mieszkańców poszczególnych dzielnic jest bardzo zróżnicowana. Najwyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym mają dzielnice skrajnie położone, znacznie oddalone od centrum. Charakteryzują się one jednocześnie niskim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym oraz stosunkowo wysokim udziałem osób w wieku produkcyjnym. Do takich dzielnic należą: Białołęka oraz Wesoła.

Dzielnice położone w centrum miasta charakteryzują się niskim odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym i wysokim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym. W strukturze ludności dzielnicy Śródmieście – 27,6% ludności stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym. Nieco niższy odsetek notowany jest w dzielnicach: Żoliborz, Mokotów, Ochota, Wola.

Wykres 3. Struktura ludności według ekonomicznych grup w wieku w 2009 r.
Stan w dniu 31 XII

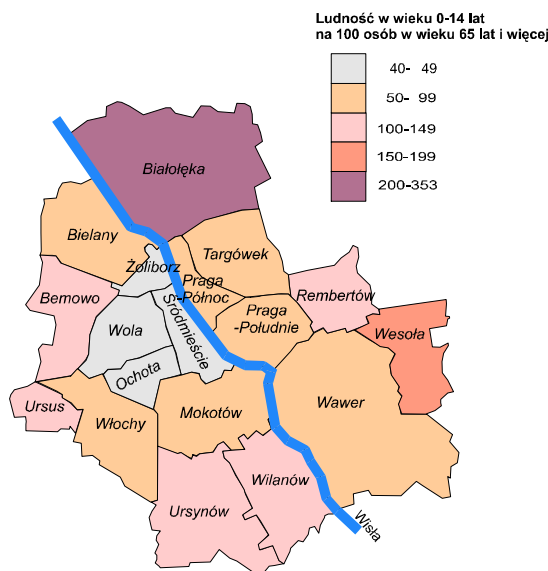

Proces zmian w strukturze ludności przebiegał z różnym nasileniem w poszczególnych dzielnicach. Największy przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym odnotowano w dzielnicy Targówek z 16,0% w 2002 r. do 21,8% w 2009 r. (o 5,9 pkt proc.). Nieco mniejszy w dzielnicach: Bemowo o 5,2 pkt proc., Bielany o 3,9 pkt proc. W dzielnicy Ursynów udział osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 5,2 pkt proc., jednak mimo przyrostu udział tej grupy jest jednym z najniższych w porównaniu z innymi dzielnicami Warszawy. W przypadku wieku przedprodukcyjnego największy spadek udziału ludności w wystąpił w dzielnicach Rembertów z 19,8% do 16,7% w 2009 r. (zmiana o 3,1 pkt proc.), oraz w dzielnicach Wesoła o 2,7 pkt proc. i Włochy o 2,3 pkt proc.

Ponadto o młodości demograficznej świadczy liczba dzieci (tj. osób w wieku 0-14 lat) przypadająca na 100 osób w wieku 65 lat i więcej, którą interpretuje się także jako liczbę wnuków przypadającą na 100 dziadków lub babć. I tu również występuje dość znaczne zróżnicowanie pomiędzy dzielnicami. Najwyższy wskaźnik zanotowano w dzielnicach: Białołęka i Wesoła, najniższy w dzielnicach: Ochota, Żoliborz, Wola.

**Mapka 3. Współczynnik obciążenia ludności w wieku 0-14 lat ludnością w wieku 65 lat i więcej
Stan w dniu 31 XII 2009**

Efektom zmian w strukturze demograficznej ludności Warszawy będą z pewnością zmiany w wielkości potrzeb typowych dla różnych grup wieku. Spadek liczebności populacji dzieci i młodzieży wpłynie na zmniejszenie zapotrzebowania na infrastrukturę i usługi świadczone na rzecz tej grupy wiekowej np przedszkola, szkoły. Rosnąca populacja osób w wieku poprodukcyjnym spowoduje zwiększenie liczby świadczeń emerytalnych i rentowych oraz zwiększy popyt na usługi medyczne i opiekę społeczną.

W dzielnicach położonych w centrum miasta takich jak: Mokotów, Śródmieście, Wola, Żoliborz, Praga przemiany demograficzne spowodują konieczność dostosowania infrastruktury i usług dla potrzeb osób starszych. Wiąże się to ze zwiększonym zapotrzebowaniem na zakłady opieki społecznej, usługi medyczne i rehabilitacyjne, wyroby farmaceutyczne itd. W dzielnicach zlokalizowanych na obrzeżach miasta takich jak: Białołęka, Ursynów, Wawer, Wilanów, Włochy wzrastać będzie zapotrzebowanie na urządzenia infrastruktury społecznej szczególnie typu szkoły, przedszkola położone blisko miejsca zamieszkania.

WARSZAWA NA TLE INNYCH MIAST POLSKI

Porównując strukturę ludności Warszawy ze strukturą ludności Łodzi, Krakowa, Poznania i Wrocławia, można zauważyć podobieństwo, gdyż charakteryzuje się ona stosunkowo niskim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wysokim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym.

W końcu 2009 r. największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowano w Krakowie i Poznaniu, a najmniejszy w Łodzi, Wrocławiu i Warszawie. Udział osób w wieku poprodukcyjnym był najmniejszy w Poznaniu i Krakowie, a największy w Łodzi i Warszawie.

Tabela 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku w wybranych miastach
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ludność			
	Ogółem	w wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
		w tysiącach		
Warszawa				
2002	1 688,2	264,3	1 095, 5	328,4
2009	1714,4	253,9	1103,5	357,0
Łódź				
2002	785,1	123,9	510,4	150,8
2009	742,4	103,7	481,0	157,7
Kraków				
2002	757,5	133,0	498,9	125,6
2009	755,0	116,8	495,4	142,8
Poznań				
2002	577,1	100,4	382,9	93,8
2009	554,2	84,5	366,2	103,5
Wrocław				
2002	639,2	106,7	421,2	111,3
2009	632,1	92,7	418,2	121,2
		w odsetkach		
Warszawa				
2002	100,0	15,7	64,9	19,4
2009	100,0	14,8	64,4	20,8
Łódź				
2002	100,0	15,8	65,0	19,2
2009	100,0	14,0	64,8	21,2
Kraków				
2002	100,0	17,6	65,8	16,6
2009	100,0	15,5	65,6	18,9
Poznań				
2002	100,0	17,4	66,3	16,3
2009	100,0	15,2	66,1	18,7
Wrocław				
2002	100,0	16,7	65,9	17,4
2009	100,0	14,7	66,1	19,2

Struktura ludności Warszawy jest zbliżona do struktury ludności Łodzi: w obydwu miastach występuje najmniejszy odsetek dzieci i młodzieży, a największy osób w starszym wieku.

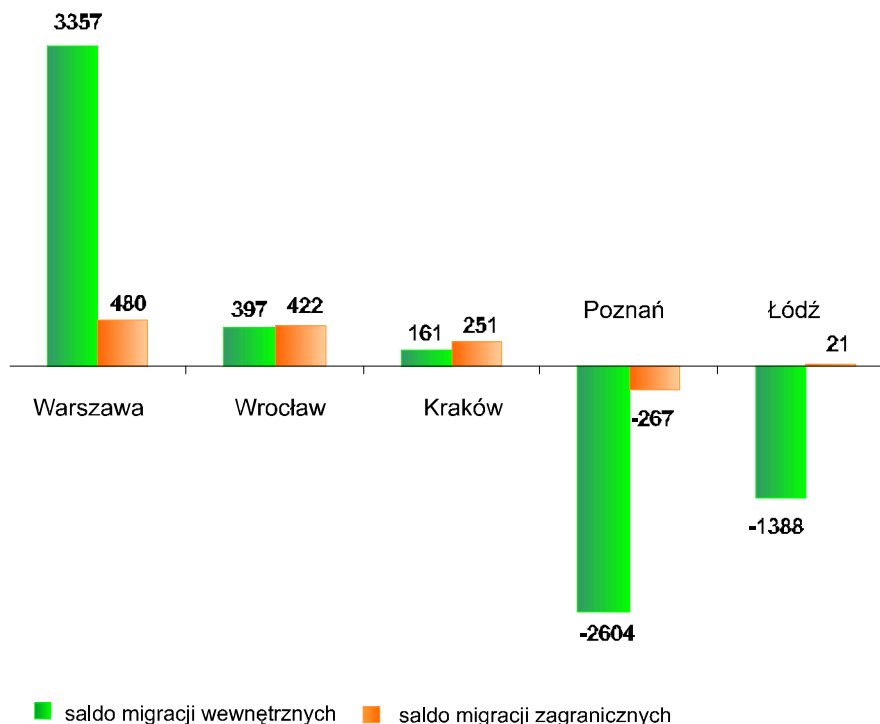
W latach 2002–2009 tendencje zmian w poszczególnych miastach były takie same: spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Zmiany te jednak zachodziły w poszczególnych miastach z różnym nasileniem. Najszybciej proces starzenia przebiegał w Poznaniu (spadek udziału dzieci i młodzieży o 2,2 pkt proc., wzrost udziału osób starszych o 2,4 pkt proc.) i Krakowie (spadek udziału dzieci i młodzieży o 2,1 pkt proc., wzrost udziału osób starszych o 2,3 pkt proc.), najwolniej w strukturze ludności Warszawy. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym obniżył się o 0,9 pkt proc., a udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 1,4 pkt proc.

Stosunkowo wolne w porównaniu do analizowanych miast, tempo starzenia się ludności Warszawy wynika z zachodzących intensywnie na terenie miasta procesów migracyjnych.

W omawianym okresie roczny napływ ludności zameldowanej na pobyt stały przekraczał wielkość odpływu co powodowało, że saldo migracji wewnętrznej było dodatnie. Na pobyt stały w latach 2002–2009 w Warszawie przybyło 162,0 tys. osób, wyjechało 113,5 tys. osób. W skali całego okresu dodatnie saldo migracji wyniosło ok. 48,5 tys. osób. Dodatni przyrost migracyjny dotyczył zarówno przemieszczeń wewnętrznych, jak i zagranicznych (2,0 tys.).

Migracje w sposób istotny wpływają na stan zaawansowania i dynamikę starzenia się społeczeństw. Największe znaczenie mają tu przemieszczenia ludzi młodych, które ze względu na wiek migrantów, w znaczący sposób mogą stymulować strukturę demograficzną obszarów emigracyjnych i imigracyjnych, a tym samym wpływać na stan i zmiany w starzeniu się ludności.

Wykres 4. Saldo migracji w wybranych miastach w 2009 r.

W 2009 r. napływ migracyjny w ruchu wewnętrznym dotyczył 16828 osób, a odpływ – 13471 osób. Saldo migracji wewnętrznej było dodatnie i wyniosło 3357 osób. Wśród ludności zameldowanej na pobyt stały – 60,8% stanowiły osoby młode w wieku 20–34 lata. W ramach migracji zagranicznych do Warszawy przybyło 793 osób, a wyjechało za granicę 313 osób. I tutaj wśród osób przybyłych najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 20–34 lata – 26,6%.

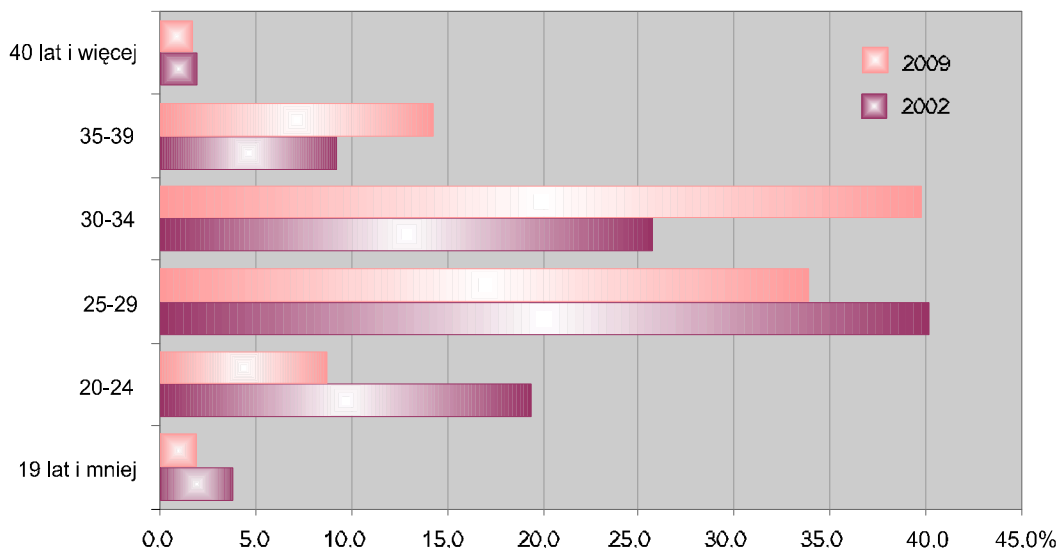
PRZYCZYNY PROCESU STARZENIA SIĘ

Malejąca dzietność i wzrastająca długość życia powodują starzenie się społeczeństwa. Na przebieg tego procesu w określonym czasie wpływają również wyże i niższe urodzeń z okresów przeszłych oraz migracje.

W Warszawie w 2009 r. zarejestrowano 18848 urodzeń żywych, tj. o 6773 (o 56,1%) więcej niż w 2002 r. Rosnąca liczba urodzeń jest głównie rezultatem wchodzenia w okres zdolności rozrodczej wyższych generacji z lat 1979–1985. Dodatkowo na wzrost składa się także bieżąca realizacja planów rodzicielskich, które wcześniej były odkładane (przez osoby urodzone w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku).

Urodzenia uzależnione są od liczby potencjalnych matek, to znaczy kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) oraz od ich płodności określanej częstością urodzeń. W 2009 r. współczynnik płodności przyjął wartość 44,84, co oznaczało, że na 1000 kobiet w wieku rozrodczym przypadało prawie 45 urodzeń żywych (w 2002 r. – 27). Zarówno przeobrażenia demograficzne, jak i przemiany społeczno-ekonomiczne, jakie zachodzą w ostatnich latach, mają wpływ na przesuwanie się wieku kobiet, w którym rodzą one dzieci.

Wykres 5. Urodzenia żywe według wieku matki w latach 2009 i 2002 (w %)

Jednak pomimo rosnącej liczby urodzeń poziom reprodukcji ludności pozostaje na poziomie znacznie poniżej prostej zastępowalności pokoleń. W 2009 r. współczynnik dzietności wynosił 1,25 wobec 0,96 w 2002 r. Najbardziej korzystną sytuację demograficzną określa współczynnik dzietności kształtujący się na poziomie

2,1-2,15, tj., gdy w danym roku na 10 kobiet w wieku 15-49 lat przypada średnio 21 urodzonych dzieci (obecnie – 12 dzieci).

Sytuacja ta jest wynikiem przemian, jakie zostały zapoczątkowane w Polsce na początku lat dziewięćdziesiątych. Wiązą się one ze wzrostem średniego wieku i mniejszą skłonnością do zawierania małżeństw, spadkiem dzietności kobiet oraz zmianą wzorca płodności kobiet. Młodzi ludzie decydują się najpierw na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia oraz stabilizacji ekonomicznej, a dopiero potem na założenie rodziny oraz jej powiększenie.

Drugim czynnikiem mającym znaczący wpływ na proces starzenia się jest spadek umieralności i wzrost przeciętnej długości życia. Wyraźny postęp w wydłużaniu się przeciętnego trwania życia można przypisywać szeroko propagowanemu od początku lat dziewięćdziesiątych prowadzeniu zdrowego trybu życia. Prowadzona profilaktyka zdrowotna, aktywny wypoczynek, lepsze odżywianie prowadzi do wzrostu liczby osób, które dożywają późnego wieku. W 2009 r. w Warszawie przeciętne dalsze trwanie życia wyniosło dla mężczyzn 74,1 a dla kobiet 81,0 lat. Są to bardzo korzystne parametry. W Polsce mężczyźni żyli przeciętnie 71,5 lat, natomiast kobiety 80,1 lat. Dla województwa odpowiednio: 71,8 lat i 80,4 lata. Różnica między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn spowodowana jest głównie nadumieralnością mężczyzn ponad poziom umieralności kobiet.

PODSUMOWANIE

Starzenie się ludności jest procesem nieodwracalnym i ma charakter globalny. Niesie za sobą wiele negatywnych skutków, które spowodują konieczność podjęcia działań zmierzających do poprawy sytuacji poprzez rozwiązania w polityce społecznej państwa.

W wyniku zmniejszającej się liczby urodzeń, coraz mniejsza liczba uczniów będzie rozpoczynać a następnie kontynuować naukę na różnych poziomach edukacji. Tym samym mniejsza liczba ludzi młodych będzie zasilala rynek pracy, co w konsekwencji spowoduje konieczność prowadzenia odpowiedniej polityki aktywizującej osoby w wieku 45 lat i więcej do podtrzymywania aktywności zawodowej i społecznej. Wzrost liczby osób starszych spowoduje natomiast zwiększenie obciążenia systemów: zabezpieczenia społecznego (emerytalno-rentowego, ale również pomocy społecznej) i świadczeń zdrowotnych.

Z drugiej strony rosnący udział osób starszych w strukturze demograficznej może spowodować konieczność stworzenia nowych dziedzin usług i nowych sektorów gospodarki zapewniających wiele miejsc pracy, jak również nowych ważnych dziedzin działalności gospodarczej. Natomiast z punktu widzenia jednostki wydłużanie się życia ludzkiego należałoby uznać za sukces cywilizacyjny.